

TOINEN TARINA - ISÄ

Heta Hanski

TOINEN TARINA

ISÄ

Heta Hanski

Kiitokset rakkaalle miehelleni Erkille kärsivällisyydestä, kannustuksesta, ruokien valmistamisesta ja uskosta, että tästä projektista tulee joskus jotain.

Kerroit, että olet ylpeä minusta ja se lämmitti erityisesti mieltäni.

Kiitän myös viisasta opettajaani Markettaa,
jonka terävät huomiot ja väsymätön patistus saivat minut viimeinkin
ponnistelemaan tämän tarinan valmiiksi.

Tukenani on tällä matkalla ovat olleet myös koulun luokkakaverit, jotka ovat
hienotunteisina kuunnelleet horinoitani.

Heta Hanski

TOINEN TARINA

ISÄ

romaani

© 2025 Heta Hanski

Kannen suunnittelu: Heta Hanski

Sisuksen taitto: Heta Hanski

Kustantaja: BoD · Books on Demand,
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9837-9

2. korjattu painos

Tämä kirja on omistettu sangen tuntemattomaksi jääneelle Isälleni.

Muutamat kirjan kohtaukset ja henkilöt perustuvat tosielämään,
äitini ja tätini kertomana,
mutta suurin osa tarinasta on mielikuvitukseni tuotetta.

LUKU 1

RISTIÄISET

Iloinen puheensorina solisi keittiöstä makuukammariin. Veikko katseli ovenraosta ja yritti kuunnella aikuisten juttuja. Kaikesta ei saanut selvää, koska vieraat puhuivat yhteen ääneen, toistensa päälle ja yli. Rähisevä naurunremakka kaikui välillä päällimmäisenä.

Isän paidan kaulus hiersi. Kasvot punoittivat, sormet haroivat kravattia löysemmälle, hiki tiristeli otsasta pieninä pisaroina. Mutta Äiti ei välittänyt. Höösäsi vain sumppia pöytään. Kaikki tuntuivat odottavan, että pappi virsikirjoineen ymmärtäisi jo lähteä.

Vieraat tungeksivat kylki kyljessä ahtautuneena pieneen keittiöön pöydän äärelle. Jokaisella tuolilla ja naapureilta lainatulla jakkaralla istui joku aikuinen. Lapset saivat pyöriä sylissä tai seistä tiskipöydän vieressä.

Osa ristiäisvieraista joutui seisomaan ja hörppimään sumppia kupistaan sokeri suupielessä ja pullapala sormen päissä. Vahakankaalla päällystetyllä pöydällä odotti vadillinen sokerikakkua ja kaneliässiä. Pappi halusi veisata vielä. Virsi ”Ystävä sä lapsien” alkoi hatarasti. Vain naapurin tiukkahuivinen mummo yhtyi lauluun. Muut vilkuilivat toisiaan tyhjiä kuppejaan lusikalla kalisutellen.

Muutama kuukausi sitten pikkusisko ilmestyi sitten taloon ilman mitään ennakkovaroitusta. Yhtenä päivänä Äiti vain saapui

parkuva nyytti kainalossaan kotiin ja kopsautti sen piirongin keskimmäiseen laatikkoon.

Sisko oli Veikon mielestä hauska. Se katseli pikkuruisilla silmillään ja ojenteli pulleita sormiaan veljeä kohti. Nauroi hassuille ilmeille - sen vähän aikaa, minkä jaksoi. Sitten alkoi se paha. Ensin sisko inisi ja viritti itkua. Kun kukaan ei tullut nostamaan ylös, huuteli kovemmin. Parkumisen höyryjuna lähti ensin yskähdellen käyntiin ja ampaisi sitten täyteen vauhtiin.

Silloin veikka irvisteli kopan vierellä vähän enemmän, että saisi siskon paremmalle tuulelle. Mutta yleensä huuto vain yltyi. Ei auttanut kuin tukkia korvat käsillään ja mennä hetekan alle perimmäiseen nurkkaan piiloon tai pihalle asti. Isä tuli vihaiseksi siskon itkusta eikä Äitikään siitä pitänyt, vaan potki kopan nurkkaa ja käski vauvan olla hiljaa.

Yleensä Hilikka tuli apuun. Hän oli Veikkoa monta vuotta vanhempi ja kävi koulun jälkeen jo töissä kaupan juoksutyttonä. Sisko lämmitti maitoa, laittoi sitä pulloon ja syötti vauvan. Veikkokin sai pidellä pulloa, mutta räsyjen vaihto ei vielä onnistunut. Äiti valitti aina väsymystä, kun piti käydä öisin töissä ja yrittää päivällä levätä. Ja sitä lepoa pikkusisko häiritsi.

Tänään pappi antoi siskolle nimen. Kertoi, että se on Sirkku, Sirkku Kyllikki. Ja sukunimi tietysti Järvinen, sen verran poika älysi sanomattakin. Sitä toista nimeä ei papin olisi kyllä tarvinnut laittaa, eikä sitä saa kellekään kertoa. Alkavat pihalla kuitenkin huudella, että "Sirkku Kyllikki kyykyssä pyllisti". Veikko ei meinannut malttaa odottaa, että sisko kasvaa vähän isommaksi ja alkaa leikkiä. Ei enää tarvitsisi olla niin paljon yksin.

Vihdoin lapsetkin saivat ottaa pöydästä pullapalan, kaneliässän ja lasillisen maitoa. Niistä tuli hyvä olo vatsan pohjalle. Nälkä loittoni kauemmas, mutta Veikko tiesi, että se jäi vaanimaan lähistölle ja tulee ennemmin tai myöhemmin takaisin.

Vihdoin viimein pappi älysi tehdä lähtöä. Toivotteli oven suusta vielä Herran siunausta ja sai miesten suupieleihin vinon hymyn. Muut lapset lähtivät pastorin vanavedessä pihalle pullaeväät taskuihin sullottuina. Koska ei jaksanut enää aikuisten juttuja kuunnella, Veikko livahdi kammarin puolelle ja kurkisti koppaan. Sirkku Kyllikki nukkui somasti. Kuolavana valui suupielestä paidalle.

Veli kolisutti piirongin laatikkoa ylös alas jotain tehdäkseen. Ehkä vähän liian kovaa, koska Sirkku räpsäytti siniset silmänsä auki ja alkoi kitistä. Veli yritti kutittaa ja naurattaa, mutta sisko ei ollut nyt sillä tuulella. Kitinä yltyi vähitellen pieneksi itkuksi. Onneksi vieraiden puheensorina vilkastui heti, kun pappi painoi oven jäljessään kiinni, eikä parkumisen alku kuulunut keittiöön. Mutta eipä aikaakaan, kun Sirkku huusi naama tulipunaisena ja Äiti rynnisti lasi kädessään kammariin.

- Mitäs täällä tapahtuu?! Oletko sie mennyt herättämmää nyt sen kersan? Että ei saa edes yhtiä juhlia viettää ilman, että täällä parutaan. Saat kyllä Isän kädestä, kunhan vieraat on lähteneet.

Äiti koppasi Sirkun kainaloonsa ja linkkasi horjahdellen keittiöön. Veikko kurkisti oven raosta ja näki, kuinka miesten silmät olivat kirkastuneet ja posket punehtuneet hyvistä tarjoiluista. Pöydällä näytti olevan käynnissä epämääräinen pullojen joukkokokous.

- Tässä tää itkupilli nyt sitte on! Hilikka, laitapa maitoa tulelle, että saahaan tää hiljaseks. Eihän täällä kuule edes omia ajatuksia, kun tätä rääkymistä pittää yöt ja päivät., tiuskaisi Äiti viivasuorien huulten välistä.

- Anna se miulle, pyysi Hilikka.

- Lämmitä sie nyt vaan sitä maitoa.

- Näytähän nyt sitä lasta vielä meillekii. Onko se ihmisen näköinen ees?, pyysivät vieraat.

Äiti tyrkkäsi siskoa ensimmäisen kohdalle sattuneen syliä kohti, ja silloin kaikki pysähtyi. Veikko näki, miten tiukkahuivisen mummon kädet kurottuivat. Äidin jähmettyneet käsivarret ojensivat siskoa, mutta jäivät puolitiehen. Äiti oli jo kääntynyt puolittain hellan suuntaan. Ote kirposi ja sisko lähti valumaan kohti lattiaa. Painava pää alkoi kääntyä alaspäin.

Hitaasti tuolin kulma läheni ja läheni, kunnes kaikki taas nopeutui normaaliksi ja sisko makasi äänettömänä lattialla silmät auki revähtäneinä. Verivana kulki otsasta lattialle. Matto värjäytyi punaisella maalilla. Sirkku puristi silmät tiukasti kiinni, oli hetken aivan hiljaa, kunnes suu revähti parkumaan enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Kyyneleet lensivät ilmaan kuin suihkulähteestä.

- No voi sun! Hilikka, ota sieltä pyyhe. Eihän tässä käynyt kuinkaan. Olepas nyt hiljaa. Painellaan vähän. Eiköhän se tästä, hyssytteli Äiti.

Ajatukset viuhuivat Veikon päässä sinne tänne. Selkään ilmestyi punainen upea, valkoreunuksinen viitta. Käteen solahti pitkä tikari. Hevonen keinui alla. Veikko laukkasi pelastamaan tornista pudonnutta prinsessaa pahan noita-akan kynsistä. Mutta vallihauta aukeni alla liian leveänä. Prinssi ei ehtinyt tarpeeksi ajoissa. Sulkahattu lensi päästä, kun uljas ritari polvistui prinsessan eteen ja paransi haavan puhaltamalla siihen taikapölyä.

Äiti kääri Sirkun pään hellan kulmalta koppaamaansa pyyhkeeseen ja yritti tukkia suuta maitopullolla. Tarpeeksi huudettuaan ja syötyään sisko viimein väsähti ja nukahti tiukkahuivisen mummon syliin. Äiti tarttui mukiin.

- Eiköhän jatketa! Kerrankos sitä on aihetta juhlaan! Eikä nyt syljetä kuppiin!

LUKU 2

JOULU

Vanttuut vetelehtivät eteisen nurkassa. Ne olivat jäätyneet kankeiksi korpuiksi mattoon kiinni, ja siksi niiden kiskominen Sirkun pieniin käsiin tuntui miltei mahdottomalta. Kumpikaan ei tiennyt, missä kaulaliina piileskeli, mutta poika älysi ottaa Äidin huivin ja kietoa sen siskon pään ja kurkun ympärille. Rusetti ei vielä onnistunut, mutta tiukka solmu kyllä.

Piti pukea niin paljon päälle kuin suinkin mahtui, koska ulkona paukkui kireä pakkaneen ja luntakin ulottui melkein reiteen asti. Vielä itselle takki ja lapaset. Koppuraiset kengät löytyivät hellan edestä. Onneksi eilisen jälkeen ehtivät sen verran kuivahtaa, että saattoi kiskoa jalkaan.

Veikko houkutteli Sirkun ulos. Oli jouluaatto eikä Isää ja Äitiä kuulunut kotiin. Hilkkakin sanoi jo eilen menevänsä jonnekin, eikä Veikko enää muistanut, minne. Ehkä Elli-tädin luokse.

Nälkä kurni vatsoissa niin, että se kuului varmasti naapuriin asti. Pakkanen paukkui nurkissa. Sisällä ei enää tarjennut pelkissä housuissa ja paidassa. Vesi jäätyni ämpäriin eikä ruokakonttorissa ollut mitään suuhun pantavaa. Veikko tiesi varmaksi, että kyllä joulua juhliittiin jossakin ja halusi viedä Sirkun sitä ihastelemaan. Jospa näkisi oikein joulupukinkin.

- Tuuhan nyt! Paa töppöstä toisen eteen, ettet palellu. Jätetään ovi raolleen, niin päästää takasi sissää. Mie haluun näyttää siulle jotain kivaa.

Veikko veti Sirkkua kädestä, mutta tyttö ei jaksanut tarpoa paksussa lumessa. Naapurin kelkka näytti olevan joutavana seinää vasten. Sitä sai varmasti lainata. Eihän kukaan nyt jouluaattona enää tähän aikaan lähtenyt minnekään.

- Käy tuohon kelkkaa. Mie vedän narusta, niin ei siun tartte kävellä.

Sirkku istui tyytyväisenä kylmälle penkille ja nosti vielä jalat kyytiin. Veli kiskoi kelkkaa perässään, minkä jaksoi. Välillä työnsi, koska umpihangessa kulkeminen kävi niin vaivalloisesti. Siskoa nauratti kyyti alamaessa. Autoja ei nyt tarvinnut varoa, koska kaikki ihmiset viettivät kotonaan juhlaa ja odottivat joulupukkia. Veikko hyppäsi myös kannoille ja antoi mennä sen minkä metallisista jalaksista lähti.

Laitakaupungilta ihmisten ilmoille oli matkaa ja Veikolle tuli melkein hiki siskoa kyyditessä. Mutta eipä päässyt pakkanen puremaan niin pahasti.

- Mihin myö mennään?, uteli Sirkku

- Lähetään viettämään joulua. Saatetaan nähdä vaikka ite joulupukki.

- Hui, minnuu pelottaa.

- Ei se ole paha. Se tuo lahjoja kilteille lapsille.

- Enkö mie ole ollut kiltti, kun ei se tuonu miulle mittää?

- Ei se ehkä ole vielä ehtinyt, kun on ollu kiirettä muualla. Sen pittää käydä jokaisessa Suomen kodissa ja vielä Ruotsissakin.

- Miten se sinne pääsee?

- No, kato, sillä on sellainen porolauma reen edessä, että sillä voi lentää Pohjanlahden yli ihan vaikka minne, Norjaankin asti.

- Kerro lissää.

- Reessä on kultaiset jalakset. Poroilla on länget silkkaa hoppeeta ja timantit kiiltelee aisoissa niin, että silmiä särkee. Kulkuset kilisee, kun Pukki liittää taivaan halki. Matkassa on lahjoja röykkiöittäin. Niitä on niin paljon, ettei tontut mahu mukkaan.

- Mistä sie sen tiedät?

- Mie oon nähnyt ja ollu pari kertaa kyydissäkin. Sie oot ollu sillon jo nukkumassa.

Puhellessa matka joutui nopeasti ja pian oltiin jo keski-kaupungin kaduilla. Ulkona ei ollut ristin sielua. Tyhjät kadut aukenivat joka suuntaan paksussa lumipeitteessä. Kirkkaalla taivaalla tuikkivat tähdet. Pukin rekeä ei vain näkynyt. Kulkusten kilinää ei kuulunut. Räkä valui molempien nenästä paksuina tönkköinä huulen päälle. Jäisellä lapasella pyyhkiminen teki kipeää.

Veikko ohjasi hengästyneenä kelkan aukinaisesta portista keltaisen aidan reunustamalle sisäpihalle ja tökkäsi sen kinokseen. Sirkku melkein putosi kyydistä. Pihapiiri aukeni silmien edessä suurena ja avarana. Sitä reunustivat joka puolelta yksikerroksiset korkean kivijalan päällä ylväästi nousevat talot. Jää- ja lumilyhdyissä tuikkivat kynttilöiden valot lämpöä hehkuen. Lumityöt oli tehty huolella. Seinän vierustojen isot vallit pitivät pakkasen loitolla kivijalasta. Ikkunasilmät loistivat keltaista valoaan ystävällisinä pihalle asti.

- Tule, lämmitetään lapasia vähä aikaa noissa kynttilöissä.

Sirkku nojasi huolimattomasti liian lähelle lyhtyä ja se alkoi sortua. Tuli lähes sammui, mutta Veikko sai viime tipassa kiskaistua siskon liinasta etäämmälle.

- Varovasti nyt. Ei saa rikkoa mittään etkä sytyttää lapasias tuleen. Kiivetään tuon vallin päälle. Mie voin pylätä sinua.

Ähisten ja puhisten lapset pääsivät niin korkealle, että silmät ylettyivät ikkunoiden tasalle. Vallin päällä pysyi, jos otti tukea

ikkunalaudasta ja nojasi mahalla seinään oikein kunnolla. Kodeissa vietettiin ihanaa jouluaattoiltaa.

Ensimmäisessä perheessä oltiin vasta syömässä. Pappa ja mamma istuivat pöydän päissä, isä, äiti ja lapset pitkillä sivuilla. Muhkea rasvainen joulukinkku oli antanut kyljestään siivun jokaiselle. Laatikot kiersivät lautaselta toiselle. Luumukiisseli tytisi sivupöydällä. Kynttilät ja kattokruunu valaisivat rauhaisaa tuokiota.

- Miul on nälkä, kitisi Sirkku.

- Tuo kinkku on varmasti tosi hyvää. Kuvittele, miten se ihan sulaa kielen päälle. Lanttuloora on ihan parasta. Laita silmät kiinni ja maistele. Joko tuli maha täyteen? Mennään tuonne toisellekin ikkunalle. Tuuhan varovasti, ettet putoa.

Kun lapset ryömivät kinoksen päällä eteenpäin, rivakat askeleet saivat heidät jähmettymään paikoilleen. Joku tarpoi portista pihalle.

- Nyt olet ihan hiljaa, ettei meitä ajeta pois, kuiskasi Veikko ja painoi Sirkun päätä alemmas.

Kulman takaa ilmestyi ihka oikea joulupukki! Harmaa nuttu ja huopikkaat jalassa. Karvareuhka väärinpäin päässä. Paksu parta hulmusi lakin alta leukaan. Suuri säkki selässä pullollaan paketteja. Pukki seisahtui, korjasi pussin asentoa ja vilkaisi lasten suuntaan, mutta ei sanonut mitään. Tutkaili hetken suljettuja ovia ja suuntasi sitten kulkunsa keskimmaiselle. Koputti kuuluvasti ja huusi:

- Onkos täällä kilttejä lapsia?

Pian ovi aukeni, ja talon isäntä toivotti pukin tervetulleeksi. Sisältä kuului lasten hermostunut hihitys. Joku taisi itkeä tirauttaakin. Ovi kolahti tiukasti kiinni.

- Tuu, mennään kattomaan, sipisi Veikko ja kiskoi Sirkkua kädestä eteenpäin.

Sisällä joulupukki jo istui kiikkustuolissa. Isommat lapset seisoivat pyhävaatteissaan keskellä lattiaa. He katselivat varpaitaan, kiehnäsivät puolelta toiselle ja alkoivat laulaa, kun vanhemmat näyttivät siihen patistavan. Laulun edetessä katseet lähtivät harhailemaan lattiasta säkin suuntaan. Osa isoimmista paketeista könötti kuusen alla valmiina. Tontut olivat ne varmasti tuoneet sinne jo etukäteen.

Pukki näytti puhelevan lapsille, kysyvän jotain. Vastaukset tulivat yhteen ääneen aikuisten suusta.

Hitaasti, liian hitaasti joulupukin lapanen ojentautui pussia kohti. Solmua ei näyttänyt saavan auki. Isoin tyttö meni auttamaan. Lahjasäkki pullotti niin täynnä, että osa paketeista kieri lattialle. Verkkään pukki otti ruskeaan käärepaperiin käärityn lahjan toisensa jälkeen ja ojensi pieniin, odottaviin käsiin. Jokaisen narussa keikkui tonttujen laittaman siisti nimilappu, josta pukki yritti saada selvää, että paketit päätyisivät oikeisiin käsiin. Lopuksi joulupukki heristeli sakkia sen merkiksi, että tyhjä on, ja työ tältä erää tehty. Lapset laitettiin vielä laulamaan jotain, ja pukki hankkiutui lähtemään.

- Nyt kiiruusti piiloon, ettei se näe meitä, vinkaisi poika ja alkoi työntää Sirkkua loitommalle, porstuan kulman taakse hämäämään. Valokeila kiilasi itsensä ovesta pihalle ja pukki tuli sen perässä.

- Ensi joulukuun sitten!, huikkasi joulupukki vielä eteisen suuntaan ja pysähtyi portaille katselemaan lumista maisemaa.

- Entäs onkos täällä kilttejä lapsia?, puheli pukki katseen kiertäessä pihamaata ja seinän vierustoja. Sisko ja veli eivät saaneet ääntä suustaan. Pyöreät silmät seurasivat pukkia rävähtämättä. Ainoa, mikä liikkui, oli räkävana huulen päälle, mutta käsi jähmettyi liikkumattomaksi eikä noussut pyyhkimään sitä pois.

Kun vastausta ei tullut, ei tullut toista kysymystäkään. Joulupukki korjasi littanan säkin asentoa ja lähti laahustamaan portille päin.

Piti varmaan kiirehtiä seuraavaan paikkaan. Kun pihamaa tyhjeni, sisarukset uskalsivat taas vetää henkeä.

- Onneks ei nähnyt meitä ollenkaan.
- Hei, se jätti meille paketit, hihkaisi Sirkku.
- Eikä jättänyt. Nyt sie kuvittelet omias.
- On tuolla. Mie meen kattomaan.

Samassa Sirkku liukui lumikasalta alas ja konttasi rappusten viereen.

- On täällä kaks! Mutta näissä ei ole nimiä päällä.

Sirkku heilutti pieniä paketteja päänsä yläpuolella.

- Hys, nyt hiljempaa. Laitetaan ne kelekkaan ja katsotaan kotona, mitä siellä on. Miehän sanoin, että sie olet ollut tarpeeksi kiltti. Kurkataan vielä tuosta yhdestä ikkunasta, mitä siellä tehään.

Viimeisen perhe oli jo avannut lahjat ja pikkuiset lapset katsoivat yöpuvuissaan lattialla, kuinka isä kokosi junarataa. Äiti sovitteli hansikkaita käsiinsä ja huivia kaulaansa. Isä kyykisteli uuden näköinen, kiiltävä aamutakki yllään. Lattialla lojui hujan hajan käärepapereita autojen ja nukkien sekä nukenvaunujen seassa.

- Minnuu palelee. Mennäänkö jo kottiin?, pyysi Sirkku.

Veikko lähti työntämään siskoa uudelleen katuja pitkin. Matka tuntui paljon pidemmältä kuin tullessa. Väsymys painoi jalkoja, mutta pää tuntui kevyeltä ja pursusi kuvia joulusta, lahjoista ja notkuvasta ruokapöydästä. Sirkku nukahti matkalla. Pää retkotti sivulla. Veikolla oli työtä pitää tyttö kelkassa. Viimeinen ylämäki ja sitten voikin lasketella pimeään pihaan. Kotona ei ollut valoja, mutta eteisessä näki, että Isä ja Äiti olivat tulleet, kun kengät lojuivat pitkin nurkkia ja takit levisivät hujan hajan pitkin lattiaa.

Kirjan tarina Veikko Järvisen elämästä pohjautuu isäni elämänvaiheisiin. Osa paikoista ja henkilöistä ovat todellisia, mutta suurin osa tekstistä on mielikuvituksen tuotetta.

Veikon lapsuudenkotia ei voi luonnehtia perinteiseksi hyväksi perheeksi, vaan lapset joutuivat vanhempien alkoholismin vuoksi pitämään pitkälti huolta toisistaan.

Lapin sodan tiimellyksessä Veikko ajautuu Ruotsiin, josta kuitenkin erinäisten onnettomien sattumusten vuoksi palaa takaisin Suomeen, löytää perheensä ja päättyy naimisiin.

Kotoa saatu käyttäytymismalli ohjaa Veikon elämää, vaikka hänellä onkin hyvä ja vakaa pyrkimys pärjätä arvostettuna ammatti-ihmisenä työelämässä ja perheenisänä.

Kirja on rinnakkaisteos romaanille Ensimmäinen tarina - Äiti, joka kertoo Mailan elämänvaiheista. Osa kohtauksista risteää tämän kertomuksen kanssa.

BoD

